

Հոս կը դնենք Ետեւ Մրբագանի աշխատանքով կազմակերպուած Ենտիք Պատրիարքին վերագրուած ձեռագիրներու գողութեան դատապարտութիւնը :

Վ Ե Ր Ա Բ Ա Յ Ո Ւ Ո Ղ Վ Ե Ր Ք Ե Ր

«Վասն Սիննի ա' լոսցից եւ վասն Երուսաղէմի ա' ներեցից,
մինչեւ ծագեսցէ իբրեւ զլոյս աղաւառութիւն եւ փրկութիւն հոռոս :
(ԵՍՍՁԻ, ԿԲ.)

Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Գանձատունէն հանուած եւ ապա Լոնտոն տարուած եւ աճուրդի տրուած քստներեք հայկական ձեռագրերու զգայացունց լուրը համաշխարհային մամուլին նիւթ եղաւ, սրելով հետաքրքրութիւնը օտար-ներու եւ արեւելեան սիրտերը բոլոր Հայերուն անխափր :

Ամբողջ Հայ Ժողովուրդը, թէ՛ Մայր Հայրենիքի եւ թէ Սփիւռքի բոլոր երկրամասերուն վրայ, զլիաւորութեամբ նորին Ս. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, Անթիլիասի Խորէն Վեհին, եւ Փրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կրօնական եւ ազգային մարմիններու, ոտքի ելան, պաշտպանելու Հայ արուեստին եւ մշակոյթին անփոխարինելի նշխարները, որոնք հասարակ աճուրդի առարկայ եղած էին ծանօթ բայց օտար այդ ոստանին մէջ :

Ձենք ուղեր այս էջերուն մէջ անգամ մը եւս վերակրկնել օտար եւ Հայ մամուլին զարմանքն ու սրտազրաւ հետաքրքրութիւնը, որուն շահեկան աղմուկը անտարակոյս որ իր կարեւոր դերը ունեցաւ աճուրդի կասեցման մէջ, առանց ամոքելու մեր վերաւոր խղճմտանքը. որովհետեւ այս անխիղճ ու սրբապիղծ արարքը անգամ մը եւս ամօթապարտ թողուց զմեզ օտարներու առջեւ, որոնք որքան հետաքրքրութեամբ՝ նոյնքան խորշանքով դիտեցին եղածը :

Ձեռագիրներու Երուսաղէմ վերագարձէն յետոյ, Յորդանանի ընդհանուր դատախազն ու հանրային պաշտպանութեան զբաղեցնակը ձեռք առին խնդրին քննութիւնը, գտնելու եւ դատապարտելու բարոյական այս ոճիրին հեղինակները : Բազմաթիւ հարցաքննութիւններէ եւ հետազօտութիւններէ յետոյ եւ իրենց ըն-ձեռուած փաստաթուղթերու հիման վրայ, դատական մարմինը տուաւ իր վճիռը, զոր թարգմանաբար կու տանք նոյնութեամբ այս էջերուն մէջ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՇԻՄԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՎՃԻՌ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԱՏԱԴԱՐԱՆ

Տրուած Ընդհանուր Դատախազ Ջուհէյր Մրատի կողմէ, իրաւասու դատական հետապնդում սկսելու կամ կեցնելու, յանուն Յորդանանեան Հաշիմական Վեհափառ Թագաւորին :

Ամբաստանող. Համբային իրաւունք, յանուն Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան :

Ամբաստանեալ. Սուրէն Արքեպս. Քէմհանեան

Ս. Սանգրիկեան

Շնորհք Եպս. Գալուսեան

ՈՆիրի նկարագրութիւն. Գովուրթիւն, օրինազանցութիւն թիւ 406/1 - գ
 եւ 76 1960 թ պատժական օրէնքին:

12.3.67 ին Արդարութեան Նախարարութեան Ընդհանուր Փոխանորդը Նրուսդէմի մէջ թիւ Ն. Ա. 55/972 եւ 12.3.67 թուակիր մամակով մը հրահանգեց ֆննութիւն բանալ հնագիտական բարձր արժէք ներկայացնող եւ Նրուսդէմի Հայոց Պատրիարքարանէն գողցուած ձեռագիրներու շուրջ: Ուստի 126/67 թուակիր ֆննական դաս մը արձանագրեցին 13.3.1967 ին եւ, ընդառաջելով Արդարութեան Ընդհանուր Փոխանորդի հրահանգին, ներկայացայ Նրուսդէմի Հայոց Պատրիարքարանը, ֆննութիւն կատարելու համար յիշեալ խնդրին շուրջ: Դիմեցի Ա.մեմ. Տ. Եղիշէ Պատրիարք Տէրտէրեանին եւ բացատրեցի ինծի յանձնուած պատճօնը: Պատրիարքը իր համաձայնութիւնն ու փափաքը յայտնեց ֆննութիւնը բացուած տեսնելու, որպէսզի յայտնուին ձեռագրերու անհետացման պատասխանատուները:

Քննութեան ենթարկեցի տեղը, որ կ'առաջնորդէր դէպի գանձասուն, ձեռագիրներու պահեստը, եւ զսայ որ ան սենեակ մըն էր եկեղեցիին մէջ, Հայոց Վանքէն ներս, երկաթեայ ծանր դուռով, որ միայն դուրսէն կը բացուէր:

Քննութենէն ետք, սկսայ հարցաֆննութիւններու եւ լսեցի վկայութիւնները պատասխանատուներուն եւ այն անձներուն, որոնց հարցաֆննութիւնը պահանջուեցաւ Արդարութեան Ընդհանուր Փոխանորդին կողմէ: Իմ կատարած ֆննութիւններէս յայտնաբերեցի հետեւեալ իրականութիւնները. —

ա) Հայոց Վանքէն ներս կը գտնուի գանձասուն մը, որ կը ծառայէ Պատրիարքարանին պահպանող թանկարժէք իրերու պահպանումին: Այս առարկաները կարելի չէ դուրս հանել գանձասունէն եւ վերադարձնել, առանց արձանագրութեան տմարին մէջ նշելու գանձում:

բ) Գանձասան բանալին, ինչպէս նաեւ եկեղեցիի բանալին, կը պահուին Վանքի եպիսկոպոսներէն Լուսարարապետ նշանակուածին մօտ: Լուսարարապետի պատճօնը ցկեանս է, բանալիները կը ստանայ եկեղեցիին մէջ յատուկ արարողութեամբ մը, որուն ներկայ կը գտնուին Պատրիարքն ու Միաբանութիւնը եւ որոնց առջեւ ընտրեալ Լուսարարապետը կը կատարէ իր ուխտը, հաւատարմօրէն պահպանելու եկեղեցիին եւ գանձասան մէջ գտնուող առարկաները:

գ) Սովորութիւն չէ որ ընտրեալ Լուսարարապետը մի առ մի ստուգէ գանձասան մէջ պահուած առարկաները, որովհետեւ ընտրուողը երդում կ'ընէ եկեղեցիին մէջ, պահպանելու գանձը:

դ) Գանձասան մէջ, ի միջի այլոց, կը պահուին 130 ձեռագրեր, 4000 ձեռագրերու հաւաքածոյէն, որոնք կ'օճական եւ հնագիտական արժէք կը ներկայացնեն, գրուած Հայ վանականներու ձեռով, եւ ունին օսկեպատ եւ արծաթապատ կողիւր, գեղեցկօրէն զարդարուած:

ե) 1959 ին, Սուրէն Արքեպիսկ. Քէմհանեանն էր Նրուսդէմի Հայոց Պատրիարքարանի Ընդհանուր Գործոց Վարչը. եւ այդ թուականին Շնորհ Նպս. Գալուստեան Լուսարարապետ էր Պատրիարքարանէն ներս:

դ) 8.6.1960ին, Եղիշ Արեւայա. Տէրտէրեան ընտրուեցաւ Պատրիարք եւ 10.3.1961ին կատարուեցաւ այժմու Լուսարարապետ Հայրիկ Արեւայա. Ասլանեանի ընտրութիւնը, որը ստացաւ եկեղեցիի եւ գանձասան բանալիները ըստ ընկալեալ սովորութեան:

է) 17.2.1967ին, Պատրիարք մամակ մը ստացաւ Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանէն, որ կը տեղեկացնէր թէ ինքը իրազեկ եղած է Լոնսոնի Սաթրապի ընկերութեան կողմէ շրջուած ցուցակէ մը, որ Լոնսոնի մէջ անուրդի համուած էին հայկական ձեռագիրներ: Ֆիշեալ օրիորդը Երուսաղէմ գտնուած էր 1952ին եւ տեսած Հայոց Պատրիարքարանին մէջ յիշեալ ձեռագրերէն կարեւոր թիւ մը: Տեսնուած ձեռագրերը վերադարձած էին իրենց տեղը, ինչպէս կը յայտնէր օրիորդին գիրով տոմարին մէջ պահուած արձանագրութիւն մը, ուր կը յիշուի թուականը իր ձեռագրերը տեսնելուն: Իմ ներկայութեան նկատմամբ օրիորդին ձեռագրով պահուած տոմարին արձանագրութիւնը իբրեւ թիւ Ն/7 վաւերաթուղթ: Ամեն. Տ. Եղիշ Պատրիարք ստացաւ 15.2.1967 թուակիր հեռագիր մը Լիզպոնի Կիւլպէնկեան Հաստատութենէն, որով կը յայտնուէր թէ 23 ձեռագրեր անուրդով պիտի վաճառուէին Լոնսոնի մէջ: Օրիորդ Տէր Ներսէսեանի մամակը թուագրուեցաւ Ն/5, ինչպէս նաեւ յիշեալ հեռագիրը Ն/1: 16.2.1967 թուականին, Ամեն. Պատրիարք հեռագրով պատասխանեց Կիւլպէնկեան Հաստատութեան, յայտնելով իր զարմանքը եւ անտեղեկ ըլլալը ձեռագիրներու անուրդէն: Այս հեռագրին պատճենը արձանագրուեցաւ իբրեւ թիւ Ն/2 վաւերաթուղթ: 21.2.1967ին Պատրիարք պատասխանեց Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի մամակին, ըսելու համար թէ ինք անտեղեկ էր ձեռագրերու վաճառումէն, եւ թէ պիտի ընէր անհրաժեշտ հետապնդելու հարցը:

ը) Նամակի ստացումէն անմիջապէս վերջ, Պատրիարք իր մօտ կանչեց Հայրիկ Արեւայիսկուպոսը, պարզեց խնդիրը եւ հրահանգեց որ քննութեան ենթարկէ գանձասան ձեռագրերը, ինչպէս նաեւ թանկարժէք առարկաները: Յետ քննութեան յայտնի եղաւ իրապէս որ կը պակսին 28 ձեռագրեր, եւ թէ տեղը ուր կը պահուէին անոնք՝ ծածկուած էր փոշով եւ սարդի ոտայններով:

թ) Ամենապատիւ Պատրիարքը 21.2.1967ին մամակ մը գրեց Լոնսոնի Սաթրապի ընկերութեան, որ անուրդի համած էր ձեռագրերը, պահանջելով որ յայտնէ տարիքը ձեռագրերուն եւ անունը ամօթն՝ որ յանձնած էր գանձում ընկերութեան: Նորին Ամենապատիւութիւնը 27.2.1967ին ստացաւ պատասխան մը, որով կը յայտնուէր թէ ձեռագրերը անուրդի տուած էին անօթի մը կողմէ, որ բերած էր զանոնք թուրքիայէն եւ պահանջած էր որ իր ինքնութիւնը գաղտնի պահուի: Այս մամակը ստորագրուեց է Լօրս Քէր, որ յանձնուեցաւ մեզի եւ արձանագրուեալ իբրեւ Ն/4 թուակիր վաւերաթուղթ:

ժ) Յետ այսու, Նորին Ամենապատիւութիւնը պատշոյն յանձնեց Շահէ Եպիսկ. Անէմեանին Լոնսոն մեկնելու, կեցնելու համար անուրդը եւ վերադարձնելու ձեռագրերը: 1 Մարտ 1967ին, Շահէ Եպիսկ. մեկնեցաւ Լոնսոն, վեց օրեր շարունակ բանակցութիւններ վարեց Սաթրապի ընկերութեան հետ եւ կրցաւ համաձայնութիւն գոյացնել որ յիշեալ ընկերութիւնը վերադարձնէ

հասներեք ձեռագրերը եւ յանձնէ զանոնք Շահէ Եպիսկոպոսին: Ընկերութիւնը պայման դրաւ որ ձեռագրերը իրեն յանձնող անձին անունը գաղտնի պահուի: Այս պայմանը ընդունուելէն յետոյ ձեռագրերը յանձնուեցան Պատրիարքարանին:

Ժա) 13.3.1967ին, Շահէ Եպս. Անէմեսն Սաբըլպի ընկերութենէն բերաւ 12.2.1959 թուակիր գրութիւն մը, ստորագրուած Սուրէն Արքեպիսկ. Քէմհանեանէ եւ կնիւած Պատրիարքարանի կնիքով, հետեւեալ պարունակութեամբ.

«ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Այսու կը յայտարարենք թէ Պր. Ա. Սանտրիկեան մեր ներկայացուցիչն է, պատասխանատու՝ 28 ձեռագրերու փոխադրութեան Լոնտոն: Այս ձեռագրերը կը պատկանին Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան: Կը դնահատենք ամէն օժանդակութիւն իր պաշտօնի կատարման մէջ»:

Սուրէն Արքեպիսկ. Քէմհանեան խոստովանեցաւ իր ստորագրութեան վաւերականութիւնը:

Յետ մանրագնին ֆննդութեան կը հաստատուի թէ 28 հայերէն ձեռագրեր որոնք Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին կը պահպանին, դուրս հանուած են 1959ին իրենց պահեստէն եւ փոխադրուած Փուրփա: 23ը այդ ձեռագրերէն գտնուեցան Լոնտոն 1967ին: Մեր հետազոտութիւնը չկրցաւ հաստատել Լոնտոն փոխադրութեան թուականը, ինչպէս նաեւ փոխադրողին անունը եւ Փուրփա եւ անկէ Լոնտոն փոխադրող անձերուն ինքնութիւնը: Մեր հետախուզութիւնները հաստատեցին սակայն թէ Շնորհ Եպս. Գալուստեան Լուսարարապետ էր 1959ին եւ պատասխանատու այդ ձեռագիրներու պահպանութեան եւ տէրը գահձասան բանալիին: Փաստուեցաւ նոյնպէս մեր հարցաքննութեան ընթացքին թիւ Ն/8 վաւերաբուրքէն որ Սուրէն Արքեպս.ը պաշտօն յանձնած է Ա. Սանտրիկեանին, փոխադրելու 28 ձեռագրերը Լոնտոն, եւ թէ այս երեքին, այսինքն Սուրէն Արքեպս. Քէմհանեանի, Շնորհ Եպս. Գալուստեանի եւ Ա. Սանտրիկեան կոչուածին արարքը ընկերովի գողութեան, յանցանք է թիւ 67, 406/1-գ 1960ի պատժական օրէնքի դէմ: Սակայն այս յանցանք կ'իյնայ նոյն ատեն 1965ի թիւ 8 ընդհանուր մեղսման օրէնքի սահմանին մէջ, եւ հետեւաբար կ'որոշուի փակել համայնին իրաւունքի դասը, ըստ 1961ի պատժական դատարան օրէնքի 130րդ յօդուածին, եւ թղթածրարը մեղակայացնել Երուսաղէմի Արքարութեան Նախարարութեան Ընդհանուր Փոխանորդին, որպէսզի տնօրինէ պատշաճը:

Որոշում տրուած 19.3.1967ին:

ԶՈՒՀԷՅՐ ՄՐԱՏ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԱՏԱԽԱՂ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՓՈԽԱՆՈՐԴ
ՎՃԻՌ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԵԱՆ

Տրուած Արդարութեան Նախարարութեան Երուսաղէմի Ընդհանուր Փոխանորդին կողմէ, թիւ Ա. Կ. 55/1-1071:

Արդարութեան Ընդհանուր Փոխանորդ, ընդդէմ

1. Սուրէն Արքեպս. Բէմհանեանի

2. Ա. Սանտրիկեանի

3. Շնորհ Եպս. Գալուստեանի

19 Մարտ 1967ին, Երուսաղէմի Ընդհանուր Դատախազը որոշեց առկա լինել դատական հետապնդումը ամբաստանեալներուն դէմ այն հիման վրայ թէ 1960ի պատժական օրէնքի 406/1-գ եւ 67 յօդուածներով իրենց վերագրուող յանցանքը կ'իյնար 1965ի ընդհանուր ներման օրէնքի սահմանին մէջ: Քննութեան վաւերացուողները մանրագնին ուսումնասիրութեան ենթարկելէ ետք, Ընդհանուր Դատախազին որոշումը ճիշդ կը գտնեն:

Հետեւաբար, եւ համաձայն 1961ի պատժական դատարան օրէնքի 130/բ յօդուածին, կը վնդւմ հաստատել այս որոշումը եւ թղթածաւարը վերադարձնել Ընդհանուր Դատախազին:

Որոշում տրուած 26 Մարտ 1967ին:

ՈՒԱԼԻՏ ԹՈՒՔԱՆ,

Արդարութեան Նախարարութեան
Ընդհ. Փոխանորդի Օգնական

Ինչպէս կը տեսնուի, ահաւոր ու սահմակեցուցիչ է յայտնուածը, իբրեւ վերջապահ այն ամօթապարտ և քստմենի ողբերգութեան, զոր բռնազրուիչ Տիրանականները ստեղծեցին տարիներ առաջ, առանց ամենադոյզն ամօթի և խղճահարութեան, մէկ կողմէն միամիտներ խարքելով և միւս կողմէ՝ սպառազինուած նենգամիտներու պատրուակ հայթայթելով, որպէսզի կարենային իրենց սուտերն ու անպարագիծ լրբաբանութիւնները իբրեւ ճշմարտութիւն վաճառել և իրենց մեղքերը սրբութեան պատմութեանն ներքէ ծածկել:

Ձենք կասկածի, որ այս սև մուրհակին ներքէ իր ստորագրութեամբ պառկող եղիկին զօնն է Տիրաններու և Շնորհներու նենգութեան: Տակաւին երէկ, անգիտակից այս կամակատարը, օր մը՝ իր «երիցագոյն» հանգամանքով, օր մը՝ «Ընդհ. Գործ» Վ.սրիշի ծիծաղելի պիտակով, և ուրիշ օր մը՝ Փոխ-Տեղապահի խեղկատակութեամբ, կատարեց խամաճիկի իր դերերը, զեկամարուելով միշտ զինքը շարժման մէջ դնող չար ոգիներէ: Իր ուսերուն մնացած այս մեղքին համար, այժմ կարգը իրեն է հարցնելու իր երբեմնի տէրերուն, որոնց մեղքերը տարաւ ուղտի մը պէս, չորս տարիներ շարունակ, թէ ինչ կը նշանակէր այս ամէնը և ա՛յս պիտի ըլլար իր վարձը:

Տարիներ առաջ, մեր պատրիարքութեան առաջին ամիսներուն, երբ կ'անդրադառնայինք այս էջերէն վատշուէր Տիրանականներու ի զործ դրած շարիքներուն, վատթիւններուն և հանրային մտահոմաբ գիծէն դուրս հանող ձեռնածու արարքներուն, մեր հանրային ու տոհմիկ բարոյականին նախանձաւորները, արդար սրտմտութեան մը զգացումով լեցուած, ամէն կողմէ կը թելադրէին թէ այլևս հարկ չէր մնացած վերաքննութեան ենթարկելու անցեալը, ուր կը հանգչէին անքաւելի մեղքերը ծանօթ շարագործներուն և մարդոց միամտութիւնը շահագործող խաչագողներուն:

Անսալով ազնիւ և բարի հոգիներէ մեզի եղած թելադրութեանց, փորձեցինք մոռնալ չարիքներով զմռսուած անցեալը, որպէսզի ժամանակին կեր ըլլալիք տրտում իրադարձութիւնները չշարունակէին յամենալ միտքերու մէջ, ատելութեան կիրքերով լեցնելով մթնոլորտը: Ուզեցինք հաւատալ պահ մը թէ մոռնալով չարիքը, կրնայինք դուռ բանալ բարիքին, զոյլումի հրաւիրելով չարագործները:

Այդ օրերուն այս էջերէն քանիցս յայտարարեցինք թէ մենք ի վիճակի էինք փաստերով և բազմաթիւ տուեալներով երևան բերելու նիւթական զոդութիւնները արքեպիսկոպոսներու, եպիսկոպոսներու դաւադրութիւնները հրձիգներու, կանխամտութեան և վրիժառութեան արարքները բռնազրաւիչներու, հրատարակելով մեր տրամադրութեան ներքև եզոյ վաւերադրերն ու նամակները, լոյսին բերել ոստիկանութեան կողմէ ստուգուած անհետացած աւանդներու զոդութիւնները՝ ճերմակամօրուս և աւազակաբարոյ արքեպիսկոպոսներու կողմէ, ինչպէս նաև ի զօրծ դրուած դաւերու և չարաշահութիւններու տեսակները, որոնք պիտի ամչնէին և պարտութեան մատնէին Իտալիոյ հուղկահարները և Շիքակոյի զոդերը:

Գիտէինք թէ քէնով ու մախանքով լեցուն փառքի այդ մուրացկանները չէին կրնար մոռնալ իրենց տրուած հարուածը, որ արդար պատուհասն էր տարիներու իրենց ոճիրին, զործադրուած նախ այս Հաստատութեան ղէմ, յետոյ անոնց՝ որոնք երեսուն տարիներ իրենց պարտականութիւնը կատարելու համեստ զոհունակութիւնը ունէին գէթ: Ո՞ր մէկը յիշենք Հաստատութիւնը Արշակաւանի վերածող այս տխրահաշակներու արարքներէն: Ապօրինի իրենց իշխանութեան կորուստէն և արտաքսուելէն յետոյ, իրենց առաջին զործը պիտի ըլլար իւրացնել Պատրիարքարանիս անունով դրամատուներու մէջ եղած բոլոր գումարները: Ամերիկայի Չէյք Մանհաթըն պանքայէն պիտի փախցնէին երեսուն հազար Տոլարի գումարը, Յորդանանի մէջ գտնուող եգիպտական դրամատուներէն՝ քսանհինգ հազար Տինարը, իսկ Պէյրութի Ինթրա պանքէն պիտի անհետացնէին տասներկու հազար Տոլարի գումարը:

Այս իւրացումներէն յետոյ, Շնորհք Եպիսկոպոսը այդ օրերուն Իսրայէլ կ'երթար, բանակցութիւններ վարելու տեղւոյն կառավարութեան հետ, վաճառքատկան ստացուածքները բնորեալ բայց վտարեալ Տիրանի անունին արձանագրել տալու համար: Բարեբախտաբար ունինք մեր տրամադրութեան ներքև այդ դաւին և չըլուած ողբերգութեան բոլոր փաստաթուղթերը:

Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան անդամներէն և աշխարհիկ պաշտօնեաներէն շատեր քաջ տեղեակ են Սուրէն Եպիսկոպոսի պատմական զոդութեան, երբ Տեղապահի բացակայութեան, Լուսարարապետէն կը զոհնար Պատրիարքարանի ֆաւային բանալին, և հինգ շաբաթներ Տիրան և Շնորհք դաւադիրներու հետ իրենց քով պահելէն յետոյ կը բանային ֆաւսան և կ'անհետացնէին բոլոր աւանդները: Յորդանանի ոստիկանութեան քննութեան տեղեկագիրը և Միաբանութեան անդամներու վկայութիւնը տրտում փաստերը կը կազմեն կատարուած ոճիրին և զոդութեան: Երբ այդ օրերուն կ'աղաղակէինք այս էջերէն, թէ վերջը ծածկելով չի բուժուիր, թէ առանց պատիժի պէտք չէր մնային չարագործները, կը մեղադրուէինք ամէն կողմէ մեր այս խտուածները համար:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

416. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ԵՒ ՔԱՆԱԿԱՆՆԵՐԸ
ԿՐԻՍՏՆԵՆ ՕՐԶՆԵԼ ՄԻՒՌՈՒՆԸ. — Միւռոնին
պատկանող վարդապետական խնդրոց մէջ
այս ևս կայ թէ քահանաներն ալ կրնա՞ն
օրհնել զայն, այսինքն պատրաստել Դրոշ-
մին նիւթը: Այս հարցը աւելի արեւմտեայց
մէջ է որ յուզուած է սակայն: Խնդիրը
յարուցանողները տեսական պատճառաբա-
նութեամբ կ'ըսեն, թէ նիւթին պատրաս-
տութիւնը իւրհեւրդին մատակարարու-
թեանէն աւելի բարձր գործ մը չէ և եթէ
օրէն է որ քահանաները Դրոշմին իւր-
հուրդը տան, կրնան ուրիշ Դրոշմին
նիւթն ալ օրհնել և պատրաստել: Այս
սկզբունքով է որ Հռոմէական Եկեղեցւոյ
պետը օրինաւոր կը համարի իր գերագոյն
իշխանութեամբը երբեմն հրաման տալ
քահանայից, ասիպողական պարագայից
մէջ Միւռոն օրհնել: Բայց այսպէս ար-
տօնութիւն մը երբեք լսուած իսկ չէ
Յունաց մէջ: Իսկ մեր մէջ Սիոն հայրա-
պետին օրով Պարտաւի մէջ գումարուած

ժողովին կանոնը կը հրամայէ որ «եպիս-
կոպոսունք մի իշխեսցեն Միւռոն օրհնել
և կամ յաւելուած առնել և տալ քահա-
նայից, այլ ամ յամէ ի հայրապետանոցէն
առցեն, ըստ կանոնական հրամանի սուրբ
հարցն» (Ե. Կանոն), ալ աւելի արգելուած
պէտք է նկատուի քահանայից: Իսկ նիւ-
թին պատրաստութեան և աւելութեան
բաղդատութենէն կազմուած պատճառա-
բանութիւնը անտեղի է, որովհետեւ, ընդ-
հակառակն, կրնանք ըսել թէ նուիրա-
գործութիւն մը կատարելը նուիրագործ-
եալը բաշխելէն կամ վայելելէն առաւել է:

417. ՄԵՐ ՄԵՋ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ԵՐԲԵՔ
ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՉԻՆ ՈՒՆԵՑԱԾ ՄԻՒՌՈՒՆ
ՕՐԶՆԵԼՈՒ. — Կ'երեւի թէ ամ ըստ ամէ
Միւռոն պատրաստելու սովորութիւնը մեր
մէջ հին ատեն ալ եղած է, որովհետեւ
Սիոնի կանոնը, որ վերեւ յառաջ բե-
րինք, կ'ըսէ. «այլ ամ յամէ ի հայրա-
պետանոցէն առցեն ըստ կանոնի սրբոց
հարցն»: Իսկ Օձնեցիին կանոնով աւելի
առաջ ըսուած էր. «Պարտ և արժան է
զսուրբ Միւռոնն, այսինքն զիւրն անու-
շահատութեան հայրապետին օրհնել և
իւրաքանչիւր եպիսկոպոսացն մի ան-
գամ ի Զատիկի Հինգշաբթի օր, որպէս
հրամայեալն է . . . և մի ինքեամբ յան-

Այս բոլորը գիտէինք, սակայն չէինք կրնար գիտնալ, բայց մանաւանդ
երեւակայել այն՝ ինչ որ քանի մը շաբաթներ առաջ, ռումբի մը նման պայթե-
ցաւ Լոնտոնի մէջ, անգամ մը ևս արիւնելով Հայ սիրտերը և անորակելի դայ-
թալղուութիւն պատճառելով օտար մամուլին, որ մոռցուած Հայ ժողովուրդի
արուեստի սիրագործ նշխարներուն վրայ կը հիւանար, իր հոգիին մէջ անգոնելով
անոնք՝ որոնք հասարակ վաճառքի նիւթ ըրած էին աննիւթական սոյդ գանձերը:
Ըսած էինք այլուր, թէ մենք մեռելները անգամ մը ևս մեռցնելու ք-
րարքին մէջ չէինք ուզեր ըլլալ: Սակայն ինչպէս կը թուի, բարոյականի այս
գիակաները կը հաւատան թէ Սուրբ Երկրի մէջ կարելի է միշտ յարութիւն առ-
նել, հակառակ իրենց բարոյական մահերուն:

Հայ ժողովուրդին կը թողունք այս ոճրագործ արարքին հեղինակները
դատելու և դատապարտելու գործը, միացնելով իր ձայնը Յորդանանի արդա-
րադատ մարմիններու վճիռին, որ վճիռ խօսքն է արդարութեան և ճշմարտու-
թեան, շամբրելու և անարգութեան սիւնին զամելու ոճրագործ գողերը:

Առ այժմ այսքան միայն: